

az **ÉPÍTÉS**ZET
SZOBRÁSZAT
FESTÉSZET
KINCSEI

Művészettörténet

Az őskortól a román korig

5

Falcione Sarolta • László János

Művészettörténet

Az őskortól
a román korig

5

Harmadik, változatlan kiadás

Mozaik Kiadó – Szeged, 2019

Tartalom

Az őskor
művészete

7

Egyiptom
művészete

15

Mezopotámia
művészete

27

A görögök
művészete

39

Róma
művészete

55

Az ókeresztény
művészet

69

A bizánci
művészet

81

A román kor
művészete

93

Kedves Gyerekek!

Meghívunk benneteket, nyissuk ki együtt ezt a könyvet, amely a világ minden tájáról a legszebb alkotásokat tárja elétek: egyedülálló építményeket, páratlan szobrokat, különleges festményeket!

Ha végigolvassátok ezt a könyvet, olyan érték birtokába juthattok, amely a legtartósabb: ez a tudás.

Bízunk abban, hogy a remekművek, amiket a régi korok művészei teljes odaadással készítettek, számotokra is a rácsodálkozás örömét nyújtják.

Kívánjuk, hogy a megismert alkotásokat egyszer a saját szemeitekkel is meglássátok!

A Szerzők

Könyvünk nyolc fejezetre tagolódik, amelyek végén összefoglaló kérdések és feladatok segítségével ellenőrizhetitek megszerzett ismereteiteket. A tananyagban való tájékozódásokat a függelékben található szómagyarázatok és rejtvények is megkönnyítik.

Mezopotámia művészete

Kr. e. 3. évezred - Kr. e. 4. század

A Tigris és az Eufrátesz folyók között termékeny síkság terült el: Mezopotámia. Elnevezése görög eredetű: mezopotamaiosz azt jelenti, folyók közötti. Mezopotámia művészetét az itt élt népek legnevezetesebb alkotásain keresztül ismerheted meg.

1. kép. Mezopotámia térképe

építészet

A legrégebb városállamokat a **sumerok** alapították. Ők alapozták meg a térség kultúráját is, mely olyan magas szintű volt, hogy később más népek is átvették.

Jól szervezett városaik középpontjában a lépcsőzetes toronytemplom, a **zikkurat** állt. A zikkuratot csillagvizsgálóként is használták. A legfelső szinten – ahova lépcsőkön lehetett feljutni – állt az isten szentélye. Az építkezésekhez szárított agyagtéglát használtak. Mivel itt a kő ritka és értékes

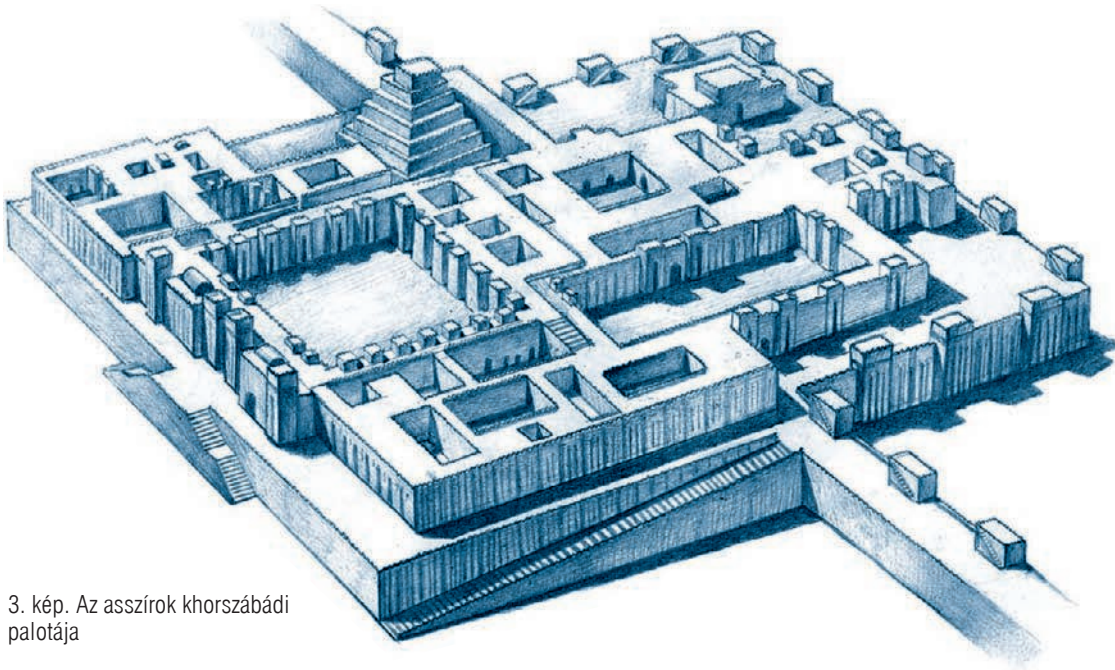

2. kép. Rekonstruálás után ma ilyen állapotban van Ur város zikkuratja (Kr. e. 2100 körül épült)

1. Melyik fáraó piramisára emlékeztet a zikkurat alakja? (Hol található ez?)

volt, csak nagyon fontos dolgokat készítettek belőle: törvényoszlopokat, istenek szobrait, pecsénymókat.

A térségben azonban nemcsak templomokat, hanem hatalmas palotákat is építettek. Ilyen volt például az asszírok khorszábádi palotája.

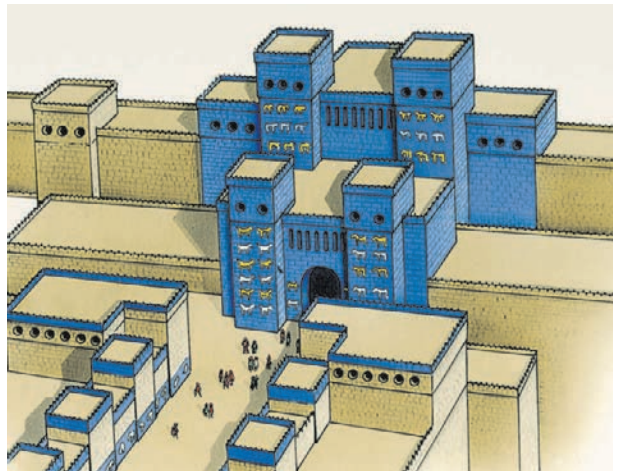
3. kép. Az asszírok khorszábádi palotája

Az agyagtéglákat mázzal vonták be, és ezzel a kiégetés után csodálatos színeket értek el. Így épült fel Babilónban az úgynevezett Istár-kapu.

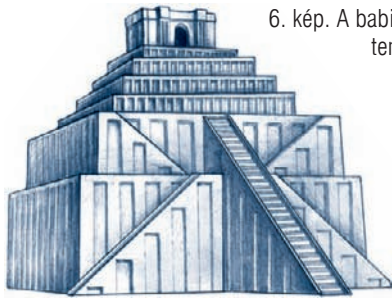
Az Istár istennőről elnevezett kaput állatalakok díszítették. A világos színű bikák, sárkányok messziről látszottak a csillogó sötétkék háttér miatt. Az Istár-kapu díszítésének üzenete: felvirágoztatni az ősi Babilón kultúráját. Egymás mellett ábrázolja a sumerek szent bikáját és Babilón jelképét, a sárkányt.

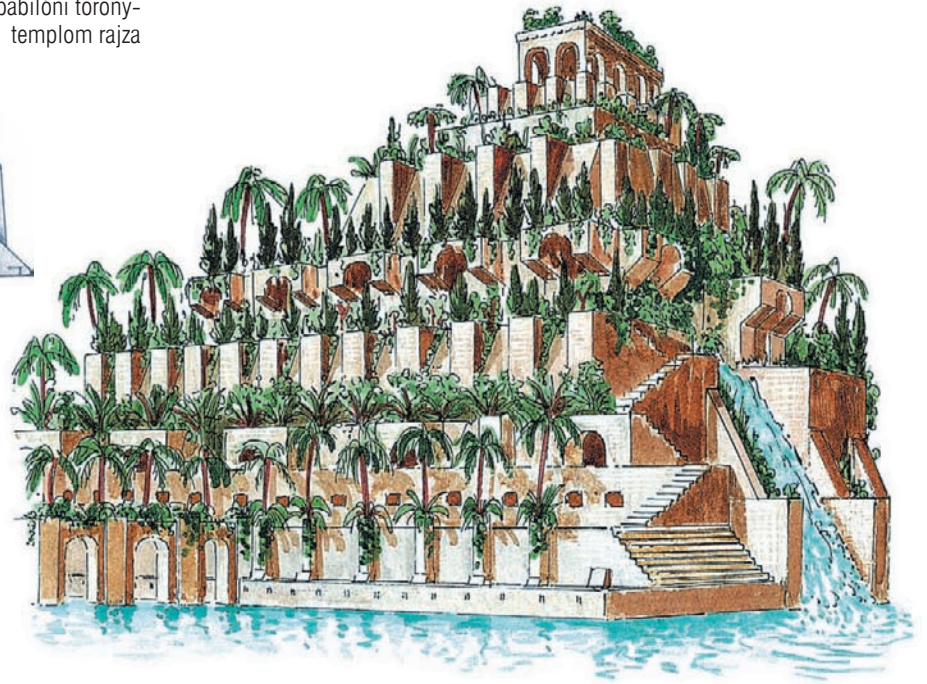
4. kép. Az Istár-kapu rekonstrukciója ma a berlini Pergamon Múzeumban látható (Kr. e. 757 körül épült)

5. kép. A babilóni Istár-kapu rekonstrukciós rajza

6. kép. A babilóni torony-templom rajza

7. kép. Ilyen lehetett a híres függőkert (Kr. e. 6. század)

Babilónban is felépítettek egy hétszintes templomot, egy zikkuratot. Tetején 90 méteres magasságban emelkedett a szentély. Az első szint körülbelül 33 méter magas volt. Mivel ez is agyagtégglákból épült, mára elpusztult. Ez a híres épület lehetett a *Bibliában* is említett „*Bábel tornya*” (6. kép).

8. kép. Az ismert középkori flamand festő, id. Pieter Bruegel így képzelte el a bibliai Bábel tornyát

9. kép. II. Nabukodonozor palotájának bejárata (Kr. e. 6. század)

2. Modellezzétek agyagból vagy gyurmából a zikkuratot!
3. Rajzolj le egy minden kényelemmel berendezett palotát és ennek lakóit!

Róma *művészete*

Kr. e. 6. század - Kr. u. 5. század

A Földközi-tenger medencéjében Hellász virágzó időszakában egy másik nagyhatalom kezdett kibontakozni: Róma. Róma eleinte kis település volt, de fokozatosan meghódította a körülette lévő területeket. A terjeszkedés következtében rómaiak (latinok) uralták a mai Olaszország egész területét, majd végül óriási birodalmat hoztak létre.

1. kép. Itália térképe

építészet

A római kultúrára két nép volt különösen nagy hatással: **az etruszkok és a hellének.**

Az **etruszkok** a latinok szomszédságában élt nép, amelynek kultúrája magas szinten állt. Ők terjesztették el a hellén műveltséget Itáliában; utakat, csatornákat, városokat építettek, de fejlett volt a fémfeldolgozásuk is.

A halál az etruszkok hite szerint egy új élet kezdetét jelentette. A halottak sírjai sokkal látványosabbak voltak, mint az élők házai.

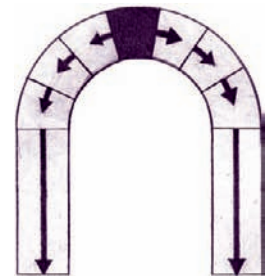
A rómaiak a hellénektől vették át – többek között – a templomok külső formáját, az etruszkoktól a boltívkészítés technikáját. Ez új megoldásokat tett lehetővé, forradalmasította az építészetet.

2. kép. Ilyen lehetett az ókori Róma

A **boltív** kődarabokból kialakított félkörív. **Pilléren** vagy **támfalon** (1.) nyugszik, és a legmagasabb pontján **zárókő** (2.) helyezkedik el. A pillérek közötti távolságot **fesztáv**nak (3.) nevezzük. Boltívekkel már nagyobb távolságokat tudtak áthidalni, így lehetővé vált erős hidak, vízvezetékek, csarnokok építése is.

A boltívnek szánt köveket ék alakúra faragták. Mivel ezek az elemek nagy erővel nyomják egymást, így felülről kiindulva a súlyt egymásnak adják át, ezért a boltív teljes súlyát a fal tartja (3. kép). Gondolj a tehermentítő háromszögre, az is hasonló elven alapult!

3. kép. A boltív szerkezeti elemei

4. kép. A Pont-du-Gard (Kr. e. 1. század). Ez a mérnöki remekmű híd és vízvezeték is egyben

1. Nézz körül, lakóhelyeden hol láthatsz boltívet! Agyagból vagy gyurmából készítsd el a boltív modelljét!

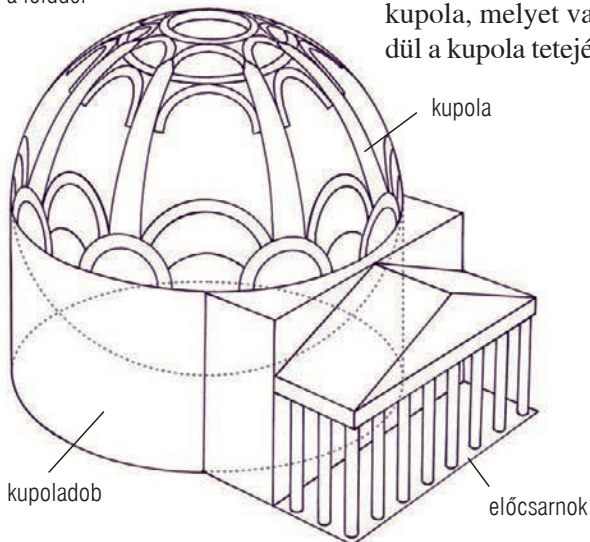

5. kép. A Pantheon belső tere

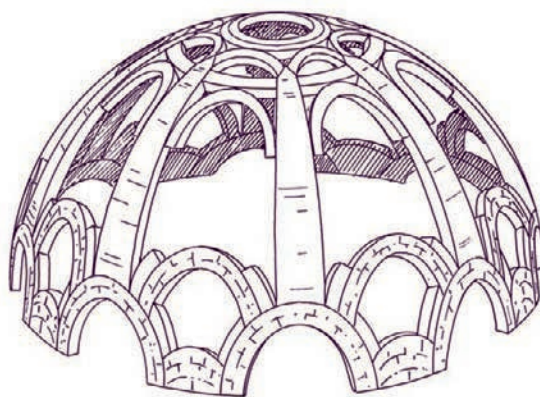
6. kép. A római Pantheon (Kr. u. 118–125)

7. kép. A Pantheon felépítése. Az épület szerkezeti sajátossága, hogy a kupolát kiegészítő gömb pontosan érinti a talajt. Ennek lehetséges jelentése, hogy az ég, az istenek birodalma találkozik a földdel

A római építészet egyik leghíresebb, máig is álló emléke a **Pantheon**. (Nem tévesztendő össze a *Parthenónnal*, vagyis az athéni fellegrvárban található templommal!) A római templom építését Augustus hadvezére, *Agrippa* kezdte, majd miután többször is leégett, *Hadrianus* császár építtette újjá. Elnevezése alapján a „minden istenek temploma” lehetett (6. kép).

Az épület jól mutatja, miként hasznosították a hellén építészeti megoldásokat a latinok. A szemlélő először az előcsarnokba léphet be, melynek érdekessége, hogy oszlopai egyetlen kőből faragottak. Innen a kör alaprajzú templomcsarnokba jut. Az óriási kupola* 43,2 méter átmérőjű, s ezt hét méter vastag fal tartja. Az építészet történetében máig a legnagyobb olyan kupola, melyet vasbeton szerkezet nélkül építettek. A megvilágítást egyedül a kupola tetején lévő kilenc méter átmérőjű környílás biztosítja (8. kép).

8. kép. A kupola szerkezete

2. Gyűjts olyan épületekről képeket, ahol kupolát alkalmaztak! Állítsd építésük ideje szerint sorba ezeket! Ha tudod, derítsd ki a kupolák méreteit is!

*A bizánci
művészet*

5. század – 15. század

Az ókeresztény nyugati világtól elszakadó Keletrómai Császárság erős birodalommá szerveződött. Több mint ezeréves fennállása alatt hatalmát kiterjesztette a Balkán-félszigetre, Kis-Ázsiára, Szíriára, Palesztinára, sőt Egyiptom területére is.

Központja Bizánc lett. (A fővárost **CONSTANTINUS** alapította, róla nevezték el a várost másképpen Konstantinápolynak.)

A Bizánci Birodalom erejét politikai és hatalmi befolyása mellett a kultúra magas színvonalának is köszönhette. **Az antik római hagyományokat nem csupán megőrizte, hanem tovább is fejlesztette.** A művészetek körében olyan kiemelkedő alkotások születtek, melyek **hatással voltak a nyugati világra**, sőt Európa északkeleti területeire is (a kialakuló Oroszország fejedelemségeire), egyes elemei pedig az iszlám kultúrában éltek tovább.

1. kép. A Bizánci Birodalom a 6. században, Justinianus uralkodása idején

2. kép. Justinianus császár portréja a San Vitale-templomból (Ravenna, 6. század)

A birodalom fénykorát a 6. században, **JUSTINIANUS** császár (483–565) uralkodásának idején érte el.

A gótok ellen folytatott, 17 évig tartó véres háború után seregeivel nyugatra tört, és **Ravennát** tette meg a birodalom nyugati székhelyévé. A császárság tovább terjeszkedett, még Hispánia egy részének fennhatóságát is megszerezte – így szinte teljesen ellenőrzése alatt tarthatta a Földközi-tenger térségét.

Justinianus már a háborúskodás alatt megkezdte a birodalom újjászervezését: törvénykönyvet alkotott, és szabályozta a hivatalnoki rendszert. Uralkodása idején született meg az a művészeti stílus, amely a későbbi bizánci művészet alapja lett.

A császár halála után ugyan hanyatlás következett be, de **Bizánc művészete még sokáig erőteljesen hatott Európa fejlődésére.**

3. kép. Ilyen lehetett Bizánc a 6. században

A birodalom rendjének helyreállításával Justinianus nagyszabású és látványos építkezésekbe kezdett, elsősorban a fővárosban, Bizáncban. Városszerkezetével, lenyűgöző palotáival, templomaival, vízvezetékrendszerével, lóversenypályájával az antik Róma színvonalát, hangulatát idézte.

A város központjában egy hatalmas, négyszögletű tér, az *Augusteion* állt. E köré emelték Bizánc legjelentősebb épületeit: a császári palotát, a szenátus épületét, kereskedőcsarnokokat és a birodalom leghatalmasabb egyházi épületét, az **Hagia Szophia-templomot** [ájá szófiát]. E monumentális templom neve „szent bölcsességet” jelent. (A történelem folyamán az *Augusteion* tér épületei elpusztultak, kivéve az Hagia Szophiát.)

Prokopiosz, a kor történetírója Justinianus építkezéséről szóló könyvében ezt írja: „Igen nagy volt a császár éleselmjűsége, hogy e mesterség művelői közül képes volt kiválasztani azokat, akik a legjobban tudták tolmácsolni magasan szárnyaló gondolatait. És így elérte azt, hogy a templom szépsége semmihez sem hasonlítható, sokkal több embert képes befogadni, mint a csodálkozó szemlélő gondolná, és sokkal nagyobb, mint amilyennek elképzei az, aki távoli vidékeken hall felőle.”

A templom létrejötté az uralkodó saját kezdeményezésének köszönhető. Ehhez mérten figyelemmel is kísérte az építkezést. Hogy naponta ellenőrizhesse a munka előrehaladtát, ideiglenes lakosztályt rendeztetett be magának a templom közelében. Ennek eredményeként az akkori világ legnagyobb temploma öt év és tíz hónap alatt felépült.

építészet

1. Keresd meg a térképen Konstantinápolyt! Ma hogyan hívják, és melyik országban található?